

Микола С. ТИМОШИК

Доктор філологічних наук, професор, член Національних спілок письменників і журналістів. Викладає журналістику в Київському національному університеті культури і мистецтв.

Лауреат всеукраїнських премій ім. І. Огієнка, І. Франка, Б. Грінченка, С. Русової, П. Величковського, Я. Гальчевського, міжнародної премії родини Воскобійників (США).

Голова Фундації ім. митр. Іларіона (Огієнка). Засновник і директор науково-видавничого центру «Наша культура і наука».

Народився 18 січня 1956 р. в с. Данина Ніжинського району Чернігівської обл., у 1978 р. закінчив факультет журналістики Київського університету.

Професійний досвід журналіста, редактора, видавця набував у редакціях обласних газет «Радянська Буковина», «Молодий буковинець», Держкомвидав України, видавництві «Либідь». З 1999 року – на викладацькій і науковій роботі.

Як учений із лекціями і науковими повідомленнями виступав на запрошення наукових, навчальних та освітніх закладів у Великій Британії, Бельгії, Ізраїлі, Іспанії, Італії, Канаді, Китаї, Німеччині, Польщі, Румунії, Сербії, Словаччині, США, Франції, Швейцарії та Швеції.

Автор книг: «Голгофа Івана Огієнка» (1997), «її величність – книга» (1999), «Пишуть навіки з чужиною...» (2000), «Історія видавничої справи» (2003, 2007), «Видавнича справа та редагування» (2004), «Видавничий бізнес» (2005), «Книга для автора, редактора, видавця» (2005, 2006, 2010), «Дмитро Степовик. Життя і наукова діяльність» (2008), «Історія одного журналістського курсу» (2008), «Українська молодіжна преса» (2010), «Як редагувати...» (2012); «Українська книга і преса в Італії» (2015), «Українець я є...» (2015), «Українська книга: історична місія і реальність» (2016), «Село. Т. 1: Зійти з безпаятства» (2017), «Село. Т. 2: Трудний шлях відмосковлення» (2017), «Його бій за державність» (2017), «Запізніле вороття» (2017), «Українська книга і світ» (2018), «Основи редагування» (2019). Упорядник, автор передмов, коментарів і видавець близько чотирьох десятків наукових і науково-популярних книг із різних ділянок українознавства.

Ведучий кількох авторських програм по Національному радіо.

МИКОЛА С. ТИМОШИК

ДОЛАЙМО КОМПЛЕКС МЕНШОВАРТОСТІ

Або чому недоречно переказувати чужинцям малоросійську легенду

Легенда з чужих вуст

Цю легенду почув під час відвідин одного із культурних заходів української громади в США в час недавнього наукового стажування. Розповідалася вона перед початком українського концерту схвильованим голосом молодого читця. Тональність оповіді, її драматичний зміст таки не міг не викликати в багатьох присутніх у залі сліз. У кого – від радості, може й гордості, а в кого – й від смутку, печалі.

Суть цієї легенди, в короткому викладі, така.

Незадовго після створення світу Господь Бог покликав до себе посланців від усіх народів, що заселяли на ту пору землю, і став роздавати кожному таланти. Один народ наділив більшою силою, інший – витривалістю, третьому додав схильність до техніки, ще одному – до мистецтв. І так обдаровував щедро всіх, аж поки не спорожнів майдан від черги за талантами. Вже збирався Вседержитель піднятися на Небо, аж тут вишкандибала з-за рогу молода й красива дівчина. Зсутулена вся, за-смучена, і в свитині латаній-перелатаній. У руках серпа тримала.

«Чия ти, дівчино? – зглянувся Господь, – звідки прийшла й чому запізнилася?». – «З України я. А запізнилася, бо ниву свою вдосвіта мусила дожинати», – несміло мовила та. У Бога одне залишилося не розданим, – уміння співати. Але – так, як ніде, ніхто й ніколи. Оте й отримала Україна...

Ось така легенда. Її часто розповідають і в Україні, аби підкреслити співучість нашого народу та його безталанну долю.

Перед тим, як з'ясувати, звідки взялася та легенда, чому її так часто згадують наші земляки в діаспорі, варто зробити короткий відступ про те, хто, для чого і за яких обставин займається промоцією своєї держави за кордоном.

Чужинцям – про культурні надбання нації

Відколи Україна стала незалежною державою, в її столиці та інших великих крайових містах усе частіше з'являються офіційні й неофіційні представництва зарубіжних держав. За ініціативою цих представництв проводяться різні культурні, наукові, просвітницькі заходи. І вони стають щораз масовішими, насиченішими, цікавішими.

Особливо помітна діяльність у Києві, скажімо, Німецького інституту ім. Гете, Польського культурного центру, Італійського інституту культури. Активно пропагує свою культуру в Україні сусідня Румунія. Зосібно у прикордонних Чернівцях.

У пошвавленні таких процесів культурного обміну є взаємовигідний інтерес. Для українців це не лише нагода безкоштовно вивчати при цих інституціях іноземні мови, а й дивитися фільми, знайомитися з театральними, кінематографічними, музичними новинками в час різних фестивалів, концертів, виставок. Для чужинців це гарна промоція поза берегами власних кордонів свого «культурного обличчя», своєї неповторної особистості, кращих набутоків інтелекту нації.

Цю просту істину добре розуміли сто літ тому творці Української Народної Республіки. Водночас із засиланням у провідні країни Європи офіційних дипломатичних місій та представництв, вони дбали й про інші форми ствердження особистості молоді держави в очах цивілізованого Заходу. Так постала ідея пропаганди України через її безцінний генетичний набуток – пісню.

За ініціативою Симона Петлюри 25 січня 1919 року уряд Директорії приймає спеціальний закон, за яким створена того ж місяця державна Українська республіканська капела під керівництвом легендарного Олександра Кошиця, яка уповноважувалася державою на великі гастролі країнами Західної Європи і Америки. У складі капели тоді налічувалося понад 80 чоловік.

То було далекоглядне рішення. І то був справжній триумф України. Про це можна прочитати сьогодні і в двотомних мемуарах самого Кошиця «З піснею по життю», і в численних публікаціях різномовної зарубіжної преси того періоду. До речі, це цінне американське видання вже перевидане в Україні.

Через поразку Української революції та захоплення наших теренів московськими більшовиками, хор цей після тріумфальних гастролей Західною Європою та Америкою, на Батьківщину не повернувся.

Відтоді українці, у чергове позбавлені на багато десятиліть права мати свою державу, стали часто проводити «надзвичайні місії» з промоції культурних надбань нації силами еміграційних організацій.

Скаржитися та сумувати – ознаки слабкодушних

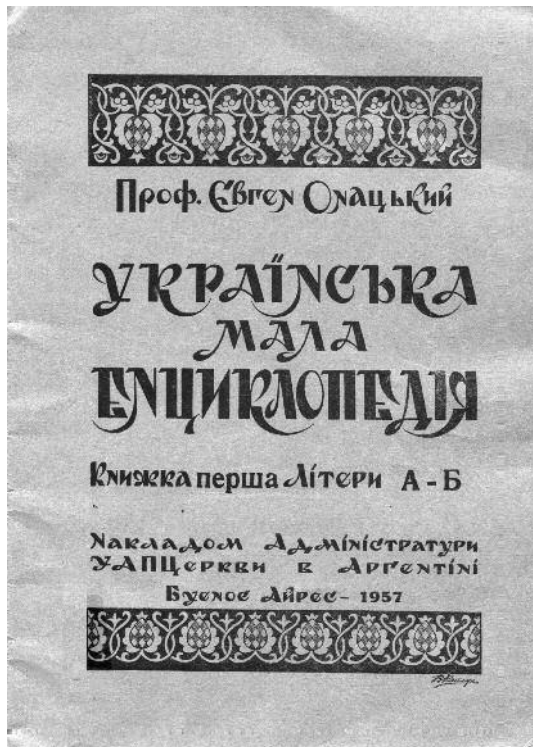
Після почутого в Америці з'явилося сильне бажання докопатися до витоків цієї легенди. І таки знайшов. Результатами такого пошуку й хочу поділитися з читачами та спонукати його до роздумів на цим, вважаю, задавненим і далеко не другорядним питанням: про національну гідність і комплекс меншовартості українців.

Уперше у писемному варіанті легенду про «співучість і безталання українського народу» зафіксували всередині 20-х років дві італійські газети – «La Stampa» та «La Gazzetta del Popolo». Майже одночасно вони вмістили на своїх сторінках схвальні відгуки на успішний концерт у Турині перед вимогливою італійською публікою недавньої утікачки з більшовицької України, талановитої співачки, перекладачки і журналістки Млади Липовецької (походила з Волині). На тому концерті вона виконувала в основному українські народні пісні та пісні на слова Тараса Шевченка. Автори цих публікацій детально й переповіли, зі слів співачки, ту легенду.

Серед небагатьох відомих українців, хто мешкав тоді в Італії й добре знав італійську мову, був талановитий журналіст і дипломат, колишній керівник Українського пресового бюро Дипломатичної місії УНР у Римі, автор майбутньої 14-томної «Української Малої Енциклопедії» Євген Онацький.

Здавалося би, можна порадіти успіху української співачки, прихильним відгукам італійської преси про її концерт. Та Євген Онацький розгледів у цьому «інший бік медалі». Його до глибини душі

розчарував не стільки виклад італійськими журналістами самої легенди, скільки те, для чого розповідала її українська співачка чужинцям.

Найперше, він занотував у своєму щоденнику сумнів щодо автентичності самої «легенди», назвавши цю оповідь «витвором когось із наших інтелігентів-українофілів, що, не вмійучи користати з величезних скарбів, якими обдарувала природа (і Бог!) українські землі, вмів лише скаргитись, сумувати та кохатися в «малоросійських піснях і варениках».

А, по-друге, йому невимовно прикро було чути щоразу від земляків-українців, як вони «розжалоблюють» чужинців своїми плачами та скаргами замість того, щоб дивувати їх результатами своєї невпинної творчої праці.

Про те, що на цих невинуваних хронічних плачах і розжалобленнях треба, врешті, ставити крапку, Онацький написав так:

«...Тримати когось за гудзик, заливаючи йому білу сорочку гіркими сльозами про своє безталання в наші часи просто небезпечно: якщо він, зі звичайної європейської чемности, в перший раз від вас не втече і навіть, може й щиро, утре й собі якусь сльозу, – то на другий раз, будьте певні, обходитиме вас десятими вулицями.

Цікавість теперішнього світу можна викликати дійсним героїзмом, піднесенням непереможного чуття (чого так багато в Шевченка), але не намаганнями викликати якесь співчуття, що лише нас принижує, і що його, напевно, не хотів би собі Шевченко».

Наведений вище приклад переконливо засвідчує, що подоланню за давніх комплексів українців,

з поміж яких – меншовартість хохла- малороса, може сприяти кожен національно свідомий українець. Для цього просто не слід бути байдужим.

Небайдужість як патріотичний чин

Саме таку небайдужість проявляв той же Євген Онацький щоразу, коли йому траплялися факти фальсифікації української історії або зневаження об'єктивною інформацією про українців у чужинських друкованих виданнях. Ось красномовний приклад.

В останньому бюлетені Італійського Географічного Товариства його увагу привернула стаття професора Мільоріні «Статистика мов Європи», у якій йдеться про те, що за кількістю носіїв мови «малоросійська» стоїть на шостому місці в світі.

Чи міг Онацький залишити цю статтю без уваги?

Звісно, що ні.

Відклавши нагальні справи, він пише приватного листа професорові Мільоріні, надаючи йому своєрідний історико-політичний лікбез щодо відмінностей у термінах «українці» та «малороси». До листа вкладає також свою італомовну брошуру «Росія і Україна».

Треба віддати належне італійському професорові, який не лише не образився на звернення небайдужого українця, а й подякував йому за надіслані ґрунтового листа й брошуру. Погодившись, що аргументація є суттєвою, пообіцяв, що обов'язково знайде нагоду, аби підготувати й опублікувати уточнення щодо українців та їхньої мови.

Висловлюючи задоволення зробленим і ще раз повертаючись у своїх записках про наведений італійським ученим факт щодо шостого місця, яке українська мова посідає у світі за кількістю її носіїв, професор Онацький з гіркотою пише: «Знаходимося в доброму товаристві – на шостому місці. А тим часом – хто і що про нас знає?! І навіть той, хто знає, як Мільоріні, досі плутається в нашій термінології! Побиваємо дійсно єдиний, великий, незрівнянний, неперевершувальний рекорд національного приниження та політичної пасивності – рекорд, що його надщерила революція, але, на жаль, не знищила».

***

Чи багато з нас, нині сущих, в Україні й поза нею, готовий конкретно й активно діяти, а не займатися пустопорожніми балачками та сварками, щоб хоч якось затушувати той «рекорд національного приниження та політичної пасивності»?

Київ-Нью-Йорк-Рим-Київ